

ERDÉLYI GAZDA

Az előfizetési díjak
bérmentesen
a gazdasági egyesület titkári
hivatalához,
a lapot illető küldemények
a szerkesztőséghez
(Külmagyar u. 27.)
czimzendők.

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

KÖZLÖNYE.

MEGJELEN
minden hónap közepén
és végén
legalább 1 iven.

Előfizetési díj:
1871 egész évre:
Egyleti tagoknak 2 fr. —
Nem tagoknak . 4 „ —

Felügyelő bizottság: Paget János elnök; Berde Áron, b. Huszár Sándor, Kodolányi Antal, Mina János, Nagy Ferencz, Szentgyörgyi József.

Gyümölcsstermelésünk szebb jövője.

A gyümölcs nyersen, aszalva, befőzve, —eltartásra, szállításra különféle képp bekészítve, mily fontos gazdasági és kereskedelmi cikk: sokszor el volt mondva, de nem ismételhetjük elég gyakran gazdaközönségünk előtt. Kivált Erdély annyi kedvező fekvésű kopár hegyoldalaival, védett völgykatlanaival, mintegy teremve van, hogy: a minő számára a só és nemes érczek a hegyek gyomrában, ugyan oly kiucscsá váljanak a gyümölcsfák a föld felett, a hegyoldalakon. Az utóbbi két évtized alatt tagadhatatlanul sokat haladtunk e téren, de még temérdek teendő várakozik ránk!.

Az alább közlendő néhány sornyi felhívás szolgáljon figyelmeztetésül és buzdításul, hogy vasút-hálózatunk elkészültével minő kilátásaink nyilhatnak gyümölcsstermelésünk értékesítésére, de csak úgy, ha csupán jót és a lehető legjobbat igyekszünk piacra vinni. A silány és közepes minőségű vagy vevőre sem talál, vagy nagyobb távolra, a szállítási költségeket nem bírja meg.

A hamburgi ügynök felszólítása, minket nézetem szerint inkább csak közvetve érdekel. Erdély gyümölcseinek piaca, eltekintve a versenyzők nagy számától, márcsak a nagyobb távolság miatt is nyugat-Europa nem lehet; számunkra itt vannak sokkal közelebb és úgy szólván versenytárs nélkül a keleti tartományok. Itt igyekezzünk mi tért foglalni, s terményeinknek piacot biztosítani.

Ültessünk hát mentől több telünk mostoha ságát inkább kibíró, tartós, termékeny, kitünő asztali és gazdasági gyümölcsfajt!.. Szebb örökséget, biztos jövedelem forrást nem hagyhatunk utódainkra!

A „Kertész Gazda“ tevékeny szerkesztőjének aláírásával ellátott fölhívás így hangzik:

„A magyar gyümölcsstermelők általános panasza az volt, hogy ha az ég bő termést adott, értékesíteni nem tudtuk; nem volt vevője: kevés kivétellel a nyakunkon maradt. Mióta a gyámsági kö-

telékek némileg tágultak, a német gyümölcskereskedők is hozzánk fordulnak gyümölcsért. A napokban keresett fel Mr. R. Bull ur Londonból, átadott egy üzletjegyet Nagel et Co. Hamburgi cégétől, mely megbizta, hogy hazánk gyümölcsstermelőitől szerezzon szép téli (szakszerűen nevelt) gyümölcsökből mutatványokat, azoknak árával és eladható mennyiség darabjával ellátva, s az említett cégénél (ha az ár elfogadható lesz) folytonosan kész vevőre fog találni. A gyümölcsmutatványok bérmentesen egyenesen hozzám a köztelekre küldendők minél előbb, mert Bull ur nem sokáig fog Pesten időzni. Girókuti P. Ferencz.“

— 6.

M-Vásárhelyi vándorgyűlés és tárlat.

V.

A közelebbi számunkban érintett értekezések közül első sorban közölni kívánjuk a Nagy Ferenczét, mely a hazánkba behozott külföldi szőlőfajokat ismer-teti, s a különböző mivélés módokat bírálja.

A)

— A harmadik kérdés, melyet a gazdasági egyesület a tisztelt gyűlés bölcs megfontolása alá bocsátott, s bevezetését csekély személyemre bizta, következőleg hangzik:

Az ötvenes évek óta behozott külföldi szőlőfajok minő előnyöket, vagy hátrányokat mutatnak fel borvidékek szerint: termékenység, boraik kiváló sajátosságai, s árkülönbség tekintetében, a honi fajokból nyert borainkkal szemben? s vajon az új mivélési rendszerek, egy okszerűsített honi mivélésnél ajánlatosabbnak mutatkoznak-é? E kérdésnek két ága van:

1-ső, hogy vajon importált fajainkkal egészben véve jó úton járunk-é?

2-or kell-é szőlőmivélési rendszerünkön változtatni, vagy csak a meglevőt okszerűbben kezelni?

Mielőtt a kérdések derekára szállanék: legyen szabad párhuzamot vonni borászati iparunk jelen, és 20 év előtti állása közt.

Húsz év előtt azt mondták rólunk: „ez a civilizáció határszéle“! iparunk, mezőgazdaságunk, borászatunk ismeretlen mennyiség voltak.

Most van nem csak földiratilag, van nemzetközileg érvényes, s elismert magyar monarchia; van magyar borászati ipar; van világ tárlatokon, kereskedelemben elismert magyar bor.

Húsz év előtt édes magunkon kívül, kik borunkat megtermesztettünk, s el is költöttük kisebb, és nagyobb adagokban, senki sem tudta: termel-e a kökényen kívül Erdély valami borfélét is? legfeljebb a lengyel zsidó nézett be egyik-másik pinczébe, s kiválogatva potom árban termésünk legjavát, szakállába nevetve odább állott, a termelőnek hagyván az idomítlan lörét, elkölteni a hazáért, és saját egészségéért.

Most a Kárpátokon túl is neve van borainknak, s azzal a figyelmeztetéssel, hogy istenért jól kezeljük borainkat, mert kincs rejlik azokban! a megrendelők kívánalmainak is alig tudunk eleget tenni.

Húsz év előtt valamint sok mindenben, czopfos faj voltunk borászati iparunk terén is, s azt hittük: nincs párja, annak a mit termelünk! saját fajtáinkkal, s készletünkkel megelégedve: nem a magunk belátását, a másokét hoztuk kétségbe, nem törődve azzal: vagyonosodásunk rovására akarunk-e okosabbak lenni másoknál?

Most a szükség, s tapasztalás iskolájában okulva, termelőink értelmesebb része szakítva az ódon formákkal, a gyökeres reform terére, a fajmivelés rendszerére tért át, megtartani igyekezték a meglévőből azt a mi jó, s importálva idegen helyről mind azt, a mi égalji, s földtani viszonyainknak megfelel. Az ósdiak megdöbbenve az értelmiség által aratott siker felett, gondolkozóba esnek, s kurtábbra nyíratják, vagy galléruk alá temetik önzésük, s önbálynoyozásuk czéljait, s lassan-lassan az értelmiség után kullognak.

Húsz év előtt a nemes fajtermelés, és okos borkezelés öszhangzatos működése: ismeretlen volt hazánkban. Megszüretett, pinczébe helyezett, egyszer lefejtett (vagy néhol soha sem) a nemes nedv, s azzal quasi re bene gesta, a kezelés mütéte befejeztetett. Az imigy kezelt, s történetesen exportált borokkal megbukott a kereskedő, de megbukott a termelő hitele is egyszer mindenkorra, s másodizben

ugyan nem fordult többé hozzánk a kereskedő, tudatlanságunk miatt kijátszott bizalmával.

Most nincs értelmes borász hazánkban, a ki bene lássa, hogy a nemes, és értékes bor két anyától születik: egyszer értelmes műveléssel a szőlőhegyen, és másodsor sokkal nehezebb processus mellett a pinczében; hogy a legnemesebb nedvnek, mint hegy szülőttjének a pincze a valódi iskolája, a mely nélkül — mint a legszebb tehetségű ember kellő oktatás nélkül félszeg és elfogult — a legnemesebb szőlő nedve sem nyerheti meg valódi értékét. Szakértelmes pincze kezelésen keresztül ment boraink fordíták Erdélyre úgy a bel, mint a külföldi piacok figyelmét.

Húsz év előtt helyel-közzel alig akadt meg egy-egy kis párczella, jól-rosszul számítva, vagy minden számítás nélkül választott fajszőlővel beültetve; vegyes, kevés jó és sok rosszféle fajoktól tarkállottak ma is nagyobb részt szőlőhegyeink; hiányzott tehát a kereskedelem követelésének egyik élet feltétele; egyenlő természetű, s jellemű borokat nem tudunk szolgáltatni.

Most ez is másképp van, s a fajszőlőtenyésztés előnyéről, ki a bortermelést jövedelmező tőkének tekint, értelmes gazda, szilárdul meg van győződve. Fajborainkkal vívtuk ki, hogy Királyhágón túl lakó honfitársaink fehér borainknak elsőseget adnak saját fehér boraik felett, s hogy német szomszédaink félteni kezdik a magyar bortól, — azt hiszem nem annyira drága egészségöket, mint inkább jövedelmük csökkenését. A gyenge, a magával jótéhetetlen irányában nem szoktunk féltékenyek lenni; az oly hirtelen felébredt német féltékenység nézetem szerint egyik kezessége borászati iparunk jövődjének.

Most t. gyűlés! bár merre forduljunk Erdély bortermő vidékein, a borászat ügye iránti meleg érdekeltséggel találkozunk a társadalom azon rétegeiben is, mely nem a tudomány, nem a példák, hanem a kézzel fogható siker szemléje után is nagy nehezen válik meg a megszokott régítől. Gondolkozó, tudványó férfiakkal találkozunk, minden nyomon, s az e téren kifejtett munkásság és mozgalom oly mérveket öltött országszerte, mikép, ha a buzgóságot az anyagi erő hiánya meg nem köti, s a jó akaratot és tevékenységet a kellő tényezőkkel való ismeretlenség félre nem vezeti, emberileg szólva: borászatunk jövődje iránt a legörvendetesebb kilátásokat táplálhatjuk.

Haladásunk örvendetes jelenségei gyanánt tünnek fel, a kolozsvári pincze-egyletnek borkereskedelmi társulattá alakulása; az ország több pontjain nyilatkozó készség új társulatok alakítására; kísérletek, czélsze-

rűbb, s olcsóbb szőlőmivelési rendszerek behozatalára, több nagy birtokos által elméletileg, s gyakorlatilag betanított pincze-mesterek felvétele a gazdasági személyzetbe magok, s vidékek használatára.

Azon szerencsés helyzetben vagyok, hogy a bortermelő megyék, s kisebb hatóságok részéről beküldött tudósítványok alapján — nagyjában legalább — a gyökeresen, nagy gondnal, és választékosággal megújított szőlőtelepek létszámát, a felfogott területek, s azokba beosztott válfajokra való tekintettel, kimutathatom.

Ez a kimutatás a számtani hitelesség mértékét egészen ugyan nem üti meg; nem is tökéletes, nem is egészen bevégzett: mindazáltal a valót megközelíti, s a haladás mérveit, legalább valószínűleg kitünteti.

1) Nem correct, a mennyiben a megyei hatóságok által a felvétellel megbízott hivatalos közegek egy része aképp értelmezte a feleletre kitűzött kérdést, a mint azt értelmezni nem lehet; ezekből tehát a szükséges adatokat csakis következtetés, nem számtani úton lehetett meríteni.

2) Nem tökéletes, mert hiányzanak az adatok Dobokamegye, s több erős szőlőmivelést folytató városok részéről, melyek közül némelyikben tudomásom szerint több új telep keletkezett, mint egész megyei területeken.

A szász földről szintén nincsenek adataink, de fontolva haladó szász atyánkfainál a szőlőszet terén át vitt reform-mozgalom annyira új, s oly lassu: miképp a jelenleg bevárható adatok a kimutatás főszámjain jelentékeny változást alig tehetnének.

Az említett megye, s néhány szőlőszetét hatalmasan reformáló város — zárjel közt megjegyzem, hogy Kolozsvár nem egyike azon városoknak, holott szőlőterületének nagyságára a 4-ik helyet foglalja el az erdélyi részekben — megújított szőlőtelepeit, legyen szabad egy idealis számmal kifejezni, míg szívesek lesznek pozitív adataikat beszolgáltatni; amnyi-

ban érzem magamat ezen felvételre jogosítottnak, mert két év-tized óta, hivatalos, félhivatalos, közvetítői állásomnál, valamint a termelőkkel folytonosan eszmecsere, s érintkezéseknél fogva kétségbe nem hozható adataim vannak, hogy Dobokamegye birtokosai, s több borász-iparral foglalkozó városaink szintén felfogták borászati missiojukat, s bor vidékeik terjedelméhez képest szép számmal tudnak új plántációkat felmutatni. Talán nem tévedek, ha új telepeik terjedelmét 100 holdra becsülöm, melyek az importált egyes fajokkal a többi megyékben mutatkozó arányok szerint lennének beosztva.

A beküldött adatok alapján ki dolgozott táblás kimutatás, melyet ezennel van szerencsém a t. gyűlés figyelmébe ajánlani, fogalmat nyújt megújított szőlőtelepeink miként állásáról.

Ezen kimutatás szerint a concret adatokkal hátrányban lévő hatóságok leszámításával 1850 óta kerek számmal 600 catasztrális hold lett kevés honi, leginkább külföldről behozott nemes szőlővel beültetve; tehát az erdélyi szőlőterületnek a partium beszámításával, $\frac{1}{9,3}$ -ad része. Hatszáz hold csekély részlete az 56,000 hold összegének, de miután ily csekély számba foglalható haladásunk is nevet szerzett borainknak: éppen nem ütközhetünk meg a csekély számon. A dolgok természetében rejlik, hogy minden dolognak kicsiny a kezdete. Csak jól kezdtünk legyen, mert nem csak erkölcsi, — gazdasági tekintetben is igaz a régi bölcs mondása: „fele munkáját végezte, ki okosan fogott hozzá,“ — hozzá tehetjük: hogy józan esze és tevékenysége fogytig kitarson.

Mily eredménnyel haladnak a versenytéren a nagyobb, milyennél a kisebb borterülettel bíró megyék? az importált, vagy a honiakból kiválogatott fajokból minő mérvben szaporítják az egyiket, vagy másikat? ezen kérdésekre körül-belől elfogadható hitelességgel felelnek meg az itt következő táblázat egyes tételei.

Táblás kimutatása azon szőlőültetvényeknek, melyek 1850-dik éven kezdve az erdélyi területen kül- vagy belföldi fajokkal újból lettek beállítva.

Folyó szám	A megye vagy város megnevezése	Rising		Traminer		Som		Muskotály		Oporto		Barát		Kadarka		Bakator		Olasz rising		Leányka		Kisérleti új borfajok		Asztaliak		Összesen
		hold	öl	hold	öl	hold	öl	hold	öl	hold	öl	hold	öl	hold	öl	hold	öl	hold	öl	hold	öl	hold	öl	hold	öl	
1	Alsó-Fehérmegye	102 100		15 700		11 1000		10 500		2 300		1 100		1 1200		4 400		4 400		1200		7 1200		4 700		161 hold 1400 öl
2	Hunyvármegye	25 800		3		1 1200		1		1 800		1 200		4 400				1 200		1 200		1 200		1 600		40 " 1000 "
3	Torda	31 1000		6 100		12 400		5 300		4 400		200				4 400		4 200		3 1200		11		1 200		79 " 1200 "
4	Kolozs	10		7 500		4 1400		1 1400		2 200		3 1000				1 400				5						36 " 700 "
5	Aranyosazók	10 1500		1 1400		1 1200		1 1200		2 200				1 200												17 " 100 "
6	Küküllőmegye	84		17 600		7		25 400		4		3														1000 " 700 "
7	Tordaváros	10 1400		1 1000				1 200				200								400		6 200		7		1306 " 1500 "
8	Marosazók	13 400		1 200		400		200																		14 " 800 "
9	B. Szőlők	4 500						600																		14 " 1200 "
		292 900		53 900		38 1100		45 1000		17 500		12 300		7 200		10 1200		5 1000		16 1000		26 1400		7 800		6 hold 1200 öl

Tíz faj körül látszik csoportosulni az ujitók fi-gyelme, melyek közt az első hely a rislinget illeti, a mennyiben a rislinggel beültetett terület legalább 350. holdat foglal el, tehát az összes megújított borcon-tingens $\frac{7}{12}$ részét; a többi $\frac{5}{12}$ területen a 9. ki-válogatott faj, s egyik rovatban a kísérlet végett behozott francia fajok területi összegét is ide szá-mítva, egyenetlen részletekben oszlanak fel.

Az előttünk lévő táblázat tételei kitünő eredmé-nyek egy ilyen szegény ország részben, egy ilyen küzdelmes időszakban, a milyenben a jelen nemzedék, s főleg a mező-gazda él, és működik; örvendetesek egyfelől, de más felől lehetlen a kétely és aggodalom egy nemétől menekülni, mely minden 2-ik vagy 3-ik positionál, mint egy mumus toladodik felénk, azon kérdést vetvén fel; vajon új alkotásainkkal merőben jó úton járunk-é? birunk-é a mivélés alá vett szőlő fajok élettani ismeretével? számot vetettünk-é vidé-künk, s abban helyiségeink természeti viszonyaival? s a mit nagy erőfeszítéssel, s jó reménységgel építünk: nem fogjuk-é hála helyett a maradéktól az oktalanság, vagy hebehurgyaság vádját fejűnkre, vagy emlé-kűnkre zudítani?

Lássuk, hogyan állunk elsőben is a risling-gel? A csombordi siker, s csakhamar Alsó-Fejérme-gye több helyein aratott jó eredmény után egy neme a risling maniának lepte meg hazánknak bortermelő-it; hatra-vakra a meddig benyulik a Kárpátok hűvö-sebb vonalaiba a szőlőnövény tenyészete, mint a gom-ba nőttek, s nőnek ki évenként a risling párcellák.

Jó úton járunk-é: újból kérdem csak a risling-gel? mekkora különbség van hazánk szőlő-hegyei közt légmérésék; expositio, magasabb, vagy alantabb fekvés, folyamok, tavak közelsége, vagy távolsága, a légkör nedves vagy száraz volta, szelek járása, erdős-vagy erdőtlen környezet, s mindenek felett a termő talaj, s alrétegek tekintetében, melyek összevágólag indicálják alkalmas, vagy nem alkalmas-é valamely borvidék a risling-termelésre! A rislingnek is, mint önálló szerves egyéniségnek alkotásánál fogva saját kívánalmi, szükségletei, s hogy ugy szóljak makran-czai vannak, melyek csak bizonyos létező, s termé-szetének megfelelő körülmények közt kielégíthetők.

Tagadhatlan, mert a tapasztalás által eldöntött tény, mikép Erdélyben Alsó-Fejérme-gye tekinthető a risling hazájának, hogy ugy szóljak második Rajna vidékének, s utána csak is azon hegyek, és vidékek, melyek közül amannak enyhe lége, különösen talaja reproducálja magát; de valamint a Rajna vidék azon

tájain hol a rizling éltető eleme a gazdag agyag ré-tegek megszűnnek, Rüdeshemmit vagy Jungfrauen mil-chet nem producálnak többé; ugy hazánkban is szá-rozabb légkörű, homokos földbe termett rizling nem fog az Alsó-Fehérivel vagy egyenlő természetű vidé-kek boraival versenyezhetni.

Hozzak-é fel helyi példákat? igen, mert a t. gyü-lés, mint ezen ügy régi napszámosától őszintesé-get vár.

Vannak hazánkban rizling plantatiók, melyeknek illó kezelésen át vezetett bora 3-ik éves korában, kö-rül-belől mikor érettségi magaslatát elérte, elveszti rizling sajátságait; tiszta jó izű borrá változik, de meg-szűnik rizling lenni.

Vannak hazánknak más vidékei, zamatos, tüzes borokkal, melyek a versenyt másféle borokkal dicső-ségesen kiállották tárlatainkon, rizlingjök lanyha cse-kély illattal, kevesebb zamattal; expositio, nap, mive-lés tekintetében nincs különbség és mégis okvetlen hibázik nálók valami.

Tudnék több esetet felhozni; de talán így is elég lesz constatalására annak, hogy a mit a multban el-ső fel, vagy neki-hevülésünk alatt elmulattunk, azt jelenleg a midőn borászati iparunk évente nagyobb mérveket ölt: helyrehozzuk egy vagy más úton, oda hatni törekedvén, hogy tisztába hozzuk: az erdélyi területen, melyek azok a borvidékek hol a rizlinget, vagy a som szőlőt, egyik vagy másik kényesebb ter-mészetű válfajt a siker biztos kilátásával termesse a szőlőmivélő? s ismét kijelölni hol, és miért nem kell sem a rizlinget, vagy a bakatort, hanem helyettök hasonminőségű, s értékű fajokat szaporítani?

Nagy Ferencz.

(Folytatjuk.)

Beszélgetés a trágyáról.

A Rikán belől, aug. 13. 1871.

IV.

(Vége.)

e) Fűgg a trágya mennyiség, a természetendő plán-ta nemektől is.

Ha zöld takarmányt akarok természetni, mivel az nem soványítja, sőt inkább javítja a földet, keve-sebb trágyát viszek egy holdra, mintha természetendő plántám nem csak szalmát, de szemet is kell hogy éltessen, s mennél olajosabb a szem p. o. a reepeze, annál több trágya kell egy holdra.

f) Fűgg továbbá a trágya mennyiség a kihordás-ra szánt trágya erejétől.

Már azt tapasztalta öcsém uram is, hogy ha a trágya fél érettséget ért, kevesebb idéz elő jó termést, mint az igen szalmás. Erről tehát többet nem szólok, hanem megemlítem:

g) A vetés rendszert. Ha öcsém uram minden évben akarja használni törökbuzás tanarokját, több trágya kell reá, mint a minden harmadik évben ugarba maradni kellő csere-szélre.

Ez utolsó, minden harmadik évben ugarnak maradván, kap három szántást; azt szoktuk mondani: ez fel ér fél trágyázással!

Erre hat év alatt ha egyszer hordat is trágyát, meglehetősen termésre számíthat. Ellenben, ha folyvást törökbuzásnak használt tanarokjába, ha legalább, minden harmadik évben közép trágyázást nem teszen, majd semmi törökbuzája sem lesz.

Egy híres gazda, országot világot látott katonatiszt Staut József mezei gazda, kézikönyve 93-ik lapján ezt mondja. „Ha valamely föld minden 3-ik évben ugarba marad, akkor elég egy holdra 10 szekér trágya, minden szekérre 10 mázsát számítván; ekkor minden négyszegü láb földre fél font trágya fog jutni“.

Lássa öcsém uram így dolgozik a jó kotista!

h) Független a trágya mennyiség a trágyát adó állatok takarmányától is. Mentől zsirosabb eledellel élnek a házi állatok, annál zsirosabb a trágya, természetesen annál kevesebb kell egy holdra. Nem akarom említeni azon országokat, hol az emberi ganéjt nagy haszonnal trágyázásra használják; nem említem pedig azért, mert valahányszor öcsém urammal a gazdaságról beszéltem, mindig azt mondta „németektől tanultam a gazdaságot“. De azt csak megemlítem, hogy a hizó marhák trágyája sokkal zsirosabb, az akolban szalmán telelt marhák trágyájánál; természetesen azokból kevesebb is kell egy holdra.

B. Na öcsém uram elmondám röviden nézeteimet a trágyáról, most már nem bánom: nevezzen akár kotásnak, akár német gazdának. Hogy öcsém uramnak a mondottakról tiszta fogalma legyen, ezeket vonom ki, a mondottakból:

A mi éghajlatunk alatt a különböző állatok után gyült, s trágyagödörbe, trágyalével öntözött, félig megért trágyából, kell egy közepes erőben lévő hold földre 30 szekér, minden szekérre két marhát számítva, 10 mázsával = 300 mázsa. Ha sovány a föld, kell két annyi = 600 mázsa.

Jeles magyar gazda Balásházi—tehát nem német öcsém!— mezei gazdaságról irt munkája II. kötetének 79-ik lapján, ezt mondja, „egy hold földet, 36 szekér

trágyával, mely jól meg volt rakva, vastagon meglehetősen trágyázni; a ritkább földekre fél annyi is elég; mert ha vastagabban trágyázunk, a zsiros nedvességek hasztalan szivárognak a föld gyomrába, vagy döltes gabonánk lesz“.

Farkas Ferencz „Sáfárkodó magyar gazda“ című könyvének 128-ik lapján e van: „egy hold földre 20 szekér ganaj, szekerét 20 mázsával véve, elég.“

Porosz gazdasági tanácsos Thaer Albert 20 mázsa trágyát vivén egy szekérrel, 5 szekér trágyát gyengének, 8 szekeret közönségesnek, 12-től erős trágyázásnak állit.

Ö. Gondolom uram bátyám, hogy az a porosz, jól mivelt földet tartott szem előtt, s jó lovainak kellett lenni. Nálunk, a mi hegyes vidékeinken, a mi kisdud lovainkra 2 ló után 10 mázsánál többet nem tehetünk.

B. Ebben igaza van öcsém uramnak; számításomban — melyet tapasztalásból merítettem — magam is annyit számítottam, két lóra.

Burger azt mondja, hogy 60 ilyen szekér egy holdra közönséges trágyázás, kevesebb gyenge; de hozzá teszi, hogy a föld termő erejét magából a szekerek számából megítélni nem lehet, ha azt nem tudjuk: hányszor kell bizonyos idő alatt ugyanazon földet, azon szekér számmal megtrágyázni? különben a német gazdák nagyobb része abban egyezik meg, hogy egy hold földnek, minden 3-dik évben 60 ilyen szekér trágya erős, minden 4-dikben közönséges, minden 5-dik vagy 6-dikban gyenge trágyázás.

Ö. Na uram bátyám csak a németek még is okos gazdák!

B. Hálá Istennek! most már czélt értem! kibékítettem öcsém uramat a németekkel; még meg érem, hogy német kota szerint fog gazdáskodni!

Előadtam az én nézetem szerinti egy hold földre kívántató mennyiséget. Említettem több erdélyi és királyhágón tuli gazdákat: mind ezekre öcsém uram semmit sem szólt. Ellenben midőn német gazdák nézetét hozám elő, ezt mondá uram öcsém „azok a németek még is okos gazdák!“ Így vagyunk öcsém ezekkel a németekkel, akaratunk ellen is meg kell dicséernünk őket.

Már szeretném hallani öcsém uram, hogy énekel kota nélkül ezekről a tárgyakról?

Ö. El mondom tehát én is, de előre is kikérem, hogy se okos, se bolond gazdának ne nevezzen!

Én uram bátyám! apám példáját követem; azokban a földekben gazdáskodom, melyekben apám is gaz-

dáskodott. Háromszor jól megszántom, őszi alá menendő földeimet. Tavaszi alá menendőket szeretném ősszel is megszántani, de a sok tűzifa hordás nem engedi, tehát csak egyszer szántam tavaszkor.

A mi trágyám gyül: kihordom, elteritem, s alá is szántom, mikor réá érek, de hány szekérrel? hány mázsát viszek egy holdra? soha sem számítgattam; addig hordom míg minden trágyám ki megy. A mely földemet egyszer trágyázni kezdem, azt istenesen megnyomom.

B. Hát arra sem ügyel öcsém uram? melyik földje mikor volt trágyázva? Vagy mit akar belé vetni? agyagos-e vagy porondos?

Ö. Ezekre uram bátyám én nem ügyelek! szeretném én, ha bár minden 6-ik évben minden földemet megtrágyázhatnám, de nem telik! trágyázok míg telik.

Ha jól megnyomtam valamelyik földemet trágyával, azután szoktam a feleségemmel megállítani mit vetünk belé.

Porondos, agyagos a földem? azzal nem vesződöm, megtrágyázom oly trágyával, a milyen van. A trágyám nem vihetem a baróti vásárra, mint a marhám, elcserélés végett. Isten mentsen, hogy még azt számítgassam: zsiros eledelt eszik-e a marhám vagy soványt? eszik a milyent kap!

B. Na már ezt öcsém uram csak ugyan nem tanulta kotából. Ezen nézeteiért meg sem dicsérhetem, jó gazdának sem nevezhetem.

Egy hajdankori polgár, tapasztalt gazda, gazdaságról írt könyvében ezt mondja. „A mi eleink, midőn a derék férfit megakarták dicsérni, azt mondták róla, hogy jó földmives. Legnagyobb dicséretnek tartatott, a kit így dicsértek meg.“ Én öcsém uram nézeteit hallva, ezen dicsérettel meg nem tisztelhetem, sőt azt mondom: ilyen nézetek mellett maholnap meghalhat éhkel.

Volnának nekem más mondandóim is, ha az a mindnyájunk jól létét előmozdító tagosítás valahára már a Rikán belőlieket is meglátogatná!

Ö. Erről beszéljen már uram bátyám valamit!

F. J.

Levelek a pinczéből.

V.

Legidősebb bárha jelenleg nem legkellemesebb foglalkozása a gazdának: a szőlőszedés; ha valamikor, éppen a mostanihoz hasonló mostoha évek-

ben kell a szedésre kiváló figyelmet fordítani, különben nincs az a pinczemeszter, ki bármily okszerű kezeléssel, rosz mustból jó bort legyen képes előállítani! Jó kezelő sokat helyrehozhat ugyan, de csak a termelővel egy kézre dolgozva oldhatja meg teljesen feladatát. Legyen hát a jelen cikk a szüretnek szentelve!...

Mikor kell szüretezni? erre a kérdésre nálunk országszerte így felelnek: október közepén! Pedig okszerűleg ezt kellene felelniök: mikor a szőlő lehető legjobban megérett.

Igaz, hogy a késői szüret mindig több-kevesebb kockázattal jár; nem lepi-e oda szőlőnket tartós őszevi eső, vagy éppen a hó? marad-e még elég idő a metszés, fedés megtételére? Kisebb egypár foknyi fagy a szőlőszemeknek semmit sem árt; a gerezdek kocsánai azonban, ha nagyon elszáradnak: könnyen szakadnak, s nagyocska szél sok termést földre ver. De mindezen hátrányokat bővön kárpótolja a must jobb minősége.

Régebben, mikor Erdélynek úgy szólván egész borkészlete benn az országban fogyott el: a kitünő jó bort vagy nem becsülték érdeme szerint, vagy valódi értékét nem fizette meg senki. Természetes, ha ily körülmények közt a termelők csak a nagy mennyiségre törekedtek, s a fürtök aszása és két- s több-lábu állatok által történni szokott apadást korai szüretezéssel igyekeztek elkerülni.

Most idő és körülmények több tekintetben változtak. Társulatok, sőt egyesek is a külfölddel kiterjedt borkereskedést folytatnak, s előre láthatólag borkereskedésük a külföldön, évről-évre növekedni fog. Erre a célra gyengébb minőségű borok nem alkalmasok, mert ezek a szállítási és vámkötségeket meg nem bírják. A ki tehát bortermelésünk, kivitelünk jövőjét, s az ország anyagi emelkedését szíven hordozza, annak a lehető jó elérésére kell törekednie, s ez okból mentől későbbre halasztani a szüretet. A mennyiségben támadt hiányt kétszeresen kárpótolja a minőség!..

Figyelembe kell ajánlanom még egy pár körülményt, melynek a bor minőségére hasonlólag lényeges befolyása van. Esőben szüretezni nem szabad; nemcsak sőt reggel is jobb a szedés megkezdésével a harmat felszáradásáig várni. Rosz és közepes években rendszeren, sőt még a jobbakban is van elkésett, ugynevezett másodtermés, földön hosszab ideig hevert, vagy éretlenül rothadt ezetes fürt. Egyetlen ilyen gerezd többet ront a must minőségén, mint a mennyit javít talán 10 jó.

Ha nem követjük is azt a szigorú elkülönítési rendszert, a mit dél-Franciaország némely vidékein szoktak, hol a legnemesb fajborok készíthetése végett a szőlőszedők ollókkal vonulnak végig a tőkéken, s minden egyes gerezdről csak a legértetebb felsőbb fillenkeket csippentik le, míg eként több különböző alkalommal az egész gerezd lefogy: annyi pepecslést meg sem szabad mellőznünk, a mennyit aránylag igen kevés több költséggel és fáradsággal boraink lényeges javítására megtehetünk. Szedőinket osszuk két, sőt még helyesebben három csoportba, az elsőbe tényleg a legértetemesbeket; a legelől járók szedjék a gerezdeknek csak legnemesbjét, legjavát; a második csoportban levők a közepes minőségűt, s végre a sorokon harmad izben átvouuló szedők: a hátramaradt leggyengébb gerezdeket. Ezt a három minőségű mustot külön kell nyomni, sajtolni, s külön hordóba tölteni.

Szabadjon az ezen országgrészben divatozó szőlőnyomási módrról egy megjegyzést kockáztatnom. Nyomózsákba töltve, meztelen lábbal tapos és ugrádozik rajta, izzadtságát, s egyébféle piszkot is közébe hullatva a szerencsétlen nyomó!.. arra ki ezt a látványt meg nem szokta oly undorító benyomást gyakorol, hogy csodálkoznom kell, miként türi a jobb izlésű osztály! Más vidékeken is tapossák ugyan a szőlőt, de csak külön e végre készített, s csak erre a célra használt hosszúszáru csiznákkal, azonban, tudtomra sehohsem zsákba töltve a megtaposandó szőlőt. Kisebb gazdák többnyire döngölő botokkal zuzák szét a gerezdeket.

Egyike a legáltalánosabban elterjedt must nyelési módoknak, a következő: Alól tesznek egy nagyobb kádát; ennek szájára két, szegletesre faragott gerendát, s felül egy kisebbrendű kádát, mely likacsos fenékű, s oldalt, vagy közből egy kis ajtóval van ellátva. A megszedett szőlőt a felső kis kádba töltik, s ott taposva vagy döngölve szétzúzván, kinyitják a likacsos fenékre alkalmazott ajtót, melyen az egész tömeg az alsó nagy kádba hull.

Ezzel a móddal az a nagy előny van egybekötve, hogy a must bizonyos ideig a megroncsolt henkelylyel és a szőlőszemek héjával érintkezésben marad, s a bor leendő tisztulására nélkülözhetlen cseranyagot magába felveheti; míg a nálunk követett eljárás szerint a taposás folytán nyert ugynevezett szinmustot többnyire egészen külön szűrik. Ennek aztán az a következtése, hogy az ily mustból készülő cersav-szegény bort soha sem lehet kellőleg megtisztítani, vagy műszóval élve: deríteni.

Legegyszerűbben és könnyebben szét lehet roncsolni a szőlőgerezdeket, erre a célra készített malomokkal, vagy helyesebben szőlőőrölőkkel. Ilyen őrölőket, többféle gyárak különböző szerkezettel hoztak forgalomba; ide Erdélybe néhány évvel ezelőtt egy Johannisbergben és a Rajna vidéken általánosan elterjedt, s gyakorlatinak és czélszerűnek talált őrölt hozattunk mintául, s Rajka által után készítettük. De, hogy az új mily nehezen terjed: a jelen esetben is bebizonyult; ugyanis b. Bornemisza János algyógyi jószágára küldött használat végett kettőt, de a felügyelő jobbnak találta a régi lábbal taposó módszert, s az őrölőket, mint szerinte czélszerűtleneket, félretette.

A mi a szőlőszajtókat vagy préseket illeti: ezek is többnyire elavult minta szerint, sok fából, durván, igen nagyra vannak készítve; a csavar rendkívül hosszú, egyenetlen; a likacsos láda, melybe a trébelyt tömik aránylag igen kicsiny. Mind ez jelentékeny munka és idővesztést okoz. Ujabb időben használatba kezdettek nálunk jöni, ugyancsak Rajka gyárában készítve, a vascsavaros francia szőlőszajtók, melyek már sokkal gyorsabban és jobban dolgoznak, de gyakorlati czélszerűségre nézve a Rajna-melléken használt sajtóknak ezek felett is előnyük van.

A rajnamenti szőlőszajtó helytálló, saját külön présházban áll, s egy vagy két rövid vascsavarral bir; terjedelmes présládájába egyszerre 50—100 kupára való trébely fér. A nap folytán szedett és szétromcsolt szőlőt különös, tölesérrrel és ajtóval ellátott hordókban estve a sajtóhoz hozzák, s éjszaka kisajtolják. Egy préshez két ember szükséges; a lassanként nevelt erős nyomással sajtolt trébely pogácsa nedvesebb széleit 2—3 izben le szokták vágni, s szétmorzsolva a pogácsa tetejére hintve ujabban sajtolni, míg 6—8 óra mulva a trébely oly száraz, hogy kézbe fogva, nem hagy nedves nyomot maga után.

A sajtolás must eleje, azaz: a mi a sajtóból legelőbb csorog ki, gyenge és közepes években legjobb, mert ilyenkor az érettebb, kisebb nyomásnak engedő gerezdek leve foly legelől; a mint a csavart jobban rászoritjuk: az éretlenebb gerezdek leve is kicsordul, s a must mind savanyubb. Jobb években, éppen megfordítva: a sajtolás végén szorul ki az aszúszemek nagyobb cukor tartalmu nedve, s adja a legjobb bort. A sajtolás végét rendszeren külön szokták szűrni.

A kisajtott trébelyt, vagy aprított répával sat.

elegítve szarvasmarha takarmánynak használják fel, vagy seprópálínkat égetnek belőle, s a kifőzött hulladékkal végre szőlőt trágyáznak, vagy feltüzelik. Akár takarmány, akár szeszegetés kedvéért, ha a száraz trébelyt télire meg akarják tartani: nagy kádakba, vagy egytenekü hordókba erősen belegyurják és döngölik, s hogy lég ne jusson hozzá és meg ne penészedjék: felül nedves agyaggal jól letapasztják. A trébely eltartására használt eczetesedett, penészes hordó ezen műtét után ismét megjavul, de a penészes hordóba gyurt trébely maga annyira át szokott penészedni, hogy a marha rendesen nem eszi meg.

Végre nem hallgathatok el még egy visszaélést, mely annál nagyobb, s annál nehezebben orvosolható, minél miveletlenebbek a munkások; értem: a szüreti szőlőevést. Igaz, hogy már Mózes megmondta volt: „a nyomtató ökörnek ne kösd be a száját!“ de mikor a szedők szüret alkalmával éppen a legszebb gerezdek legérettebb szemeit, rövidség okáért „lemarják“: ez már még is igen sok! Hátha még ehhez számítjuk a férfiak tarisznyáit, s a szedőasszonyok kosarait, melyekbe estve felé természetesen a legszebb gerezdek jutnak útravaló gyanánt. Ezt a visszaélést, ha egészen megszüntetni nem lehet is, legalább korlátozni kell.

Igérjünk például szedőinknek a rendes napibéren felül néhány krajczárral többet, oly feltétel alatt, hogy szedés közben ne egyenek szőlőt, de aztán ha jónak látjuk, nap folytán egypárszor, külön csebrekbe gyűjtött gerezdekre rászabadítjuk őket. Az a haszon van benne, hogy nem a legjavát eszik, s a munka is gyorsabban foly.

A felügyelet legyen szigorú; a tilalom ellen vétek napibéréből, előleges egyesség szerint, levonást kell tenni; s a szőlő-útravalót semmi esetre meg nem engedni. A több fáradság és napibér-potlék, tapasztalat szerint kifizeti magát.

Mehrer András.

Georgikai felolvasások.

XIII.

A mezei fatenyésztés.

II.

A fa életének első felében jóval kisebb tért igényel, mint teljes kifejlődésekor. Erdeink fájának fölhasználását gyakran 100 éves korukig is elhalasztjuk, tehát azon tér legnagyobb részét, melyen állnak 99 évig nem használjuk. Ez által mindenesetre a föld felületének jelentékeny része használatlanul marad, melyet az előbbeni eljárás mellett

teljesen kihasználtnak volna. Mig a törzsek kicsinyek, addig a föld felületét csaknem egészen gabona termelésre fordíthatjuk, ha azonban már azon nagyságukat elérték, melyben a gabonatermés hátrányára válnak, akkor egy részöket kivágjuk, és így a gabona használatot fölváltja a fahasználat. Ezen üzemben tehát szakadatlanul aratunk, mig a rendes erdőkezelés mellett csak nagyobb időközökben.

Hogy ily gazdálkodás mellett a jelenleginél több mezei terméket nyerünk elvitázhaflan, mivel oly helyeken nevelünk gabonát, hol különben nem tenyésztettünk volna; és hogy egyszersmind több fatermést állíthatunk elő az a 2-ik pont alatt fölláított és érvekkel támogatott tételből foly. Ha tehát az erdőművelés és mezei gazdaság összeköttetése semmi más előnyt nem nyújtana, mint a gabona és fatermelés gyarapodását, már ez által is eleget nyertünk volna. Ezen nyereség, mint később látni fogjuk korántsem foglalja magában ezen egyesítés összes előnyeit.

Azonban tudjuk, hogy mindennek meg van a maga fény- és árnyoldala, mielőtt tehát tovább haladnánk, vegyük ez utóbbit szemügyre:

Az elősorolt eljárás ellen különösen a következő ellenvetéseket és kifogásokat lehetne tenni:

1) Hogy nem lehet oly egyenes és szálás törzsű fát nevelni, mint a rendes erdőkben.

Ezen kifogás azonban csekély horderejű, mivel a használati cél folytán igen kevés fánál kívántatik meg, hogy nagyon nyulánk, sudar és egyenes legyen, s a mennyi ilyenre csakugyan szükség van: annak előállítására, a mezei fatenyésztésen kívül bizonyára még elég rendes erdőterülettel birunk. Hogy azonban még a két öl távolban ültetett csemetékéből is szép nyulánk fákat lehet növelni: eléggé bizonyítja azon példa, miszerint a Moriczburgi eként növelt erdőben 70 éves törzsek 70—80' magasságig ágatlanok voltak, tehát eléggé szépen és sudaran nőttek.

2) Hogy a szabad állásban nevelt fák nagyon ágasok s tehát kevésbé használhatók.

Ezen ellenvetés csak akkor alapos, ha a fák igen nyílt állásáról van szó; különben a mezei fatenyésztésnél több alkalom nyílik ágatlan fákat nevelni, mint a legjobb zárlatu erdőkben. A jó zárlatban nevelt jegenye- és luczfenyő tönkök ezerei között alig találunk egyet, a melyből bogtalan deszkát lehetne fűrészelni, mivel a jegenye- és luczfenyő elhalt ágai, elhalásuk után még sok éven át a fában maradnak és abba bele nőnek.

A fiatal törzsek legalyazása által azonban egészen tiszta deszkának való törzseket lehet növelni. Habár a fa ezen nyésés által veszt növedékéből, mindazon által ezen veszteség csak a rendes erdőkben válik érezhetővé, de a mezei fatenyésztésnél nem, mert a mennyire esőkentjük a fanövekvést, ép annyira növeljük a gabona termést, és szaporítjuk a fűnövést, meg a marhatakmányt. Azonban oly esetek föl is merülnek, melyekben nagyobb értékük van az ágas, mint a tiszta törzseknek, a miért is némely országban szigoruan meghagyatik a nyílt állásu mezei fatenyésztés, a hajó építészethez szükséges fa nyerhetése végett. Ilyenkor azután sokkal nagyobb értékük van az ágas, mint a tiszta törzseknek.

Melléklet az „Erdélyi Gazda“ 20-dik számához, 1871.

Mivel tehát tehetségünkben áll a mezei fatenyésztésben tetszés szerint teljesen ágtalan vagy ágas fákat nevelni, az előbbeni ellenvetés szintén elenyészik.

3) Hogy minél gyorsabban nő valamely fa, rendszeren annál rosszabb is; ha tehát nyílt állásban nő rosszabb kell, hogy legyen.

A mennyiben a fának gyors növése a kövér talaj eredménye, mindenesetre a gyorsan felnőttnél jóval keményebb, tartósabb és több tűzanyagot tartalmazó fát szolgáltat. Minden erdei munkás tudja, hogy a nyílt helyen nevelt tölgy és bükknek még a legnagyobb növedék mellett is keményebb fája van, miut a zárlatban állónak. A mi tehát a fa jóságát illeti, általában véve előnyösebb a nyílt állás, mint a zárlat.

4) Hogy a fának nyílt állása mellett a talaj elszegényedik.

A rendes erdőkben ezen eset elvitázhatatlanul gyakran bekövetkezik. A nagyon nyílt erdőkben a meglévő televény eloszlik, új pedig igen kevés képződik; a jó talaj begyepesedik, a gyöngye elsoványodik és elvadul. Azonban másként áll a dolog mezei fatenyésztésünknel.

Itt a talajt megmunkáljuk és trágyázzuk, és minél gyakrabban ismétéljük, minél inkább föllazítjuk, a gyomot kiirtjuk és a földet megforgatjuk, a lég és fény, a fagy és meleg, eső és hó hatásának kitesszük, annál jobban tenyésznek abban a növények; természetesen, ha az erdőből semmit sem hordunk ki, hanem mindent rothadni hagyunk annak talaja folyton javul; ha ellenben az erdőből folytonosan csak veszünk, a talajnak a legjobb erdőgazdaság mellett is végre ki kell mérülnie, vagy termékenységének középső fokáig súlyednie; ezen közép fokot azonban—melyben a rendes erdőgazdaság a fák zárlata által a talajt fön-tartani képes— a talaj megmunkálása által nem csak fön-tarthatjuk, de sőt a hol hiányzik előidézhetjük.

A zárt erdőkben a talajt a fák hulladéka trágyázza; a megmunkált talaj trágyáját a légből nyeri. Oly talajon—melyen hosszas ideig erdő állott— gyakran előnyösebb a légből trágyázás, mint a fák lombzatának hullása. Szám-talan példa fordul elő arra nézve, hogy letarolt és elpusztult erdőrészekben többé fa nem tenyészett, holott, ha ugyanazon talajt megmunkáltuk és a légből szabad behatásának kitettük, ismét igen szép tenyészet mutatkozott rajta. Azon állítás kapcsolatában— hogy a talaj minden erejét előbb-utóbb kimerítjük, ha azt csak fölhasználjuk és nem trágyázzuk: a tévedések elkerülése végett— megjegyehetjük, hogy az irtványoknál hasonlóan szükséges a trágyázás, mint bármely szántóföldön.

A szükséges trágyát a mezei fatenyésztés saját maga állítja elő annyiban, a mennyiben a mezei gazdaságot nagyon elősegíti és a marha állományt javítja.

Az előbbeniekből kifolyólag tehát:

1) Ha a talaj megmunkáltatása által ugyanazon termékenységben fön-tartatik, mint a fák zárlatában;

2) Ha a fa nyílt állásban tulajdonaira nézve általában véve nem lesz rosszabb minőségű, sőt ellenkezőleg hasonló jó tenyészetet mutat, mint a zárlatban;

3) Ha a fanövedék ez által gyarapodik, s tehát egyenlő időközökben és területeken nagyobb fatömeget nyerünk; és

4) Ha ezen nagy fatermésen kívül a gabona termelés, melyet az ekkép kezelt erdők szolgáltatnak valódi többletnek tekintendő; akkor föladatunk nagy része már ez által is meglenne oldva. Azonban az említettekben kívül még igen sok előny van a mezei fatenyésztéshez kapcsolva, u. m.

1) Ha a fák növésük által a földmivelést kiszorítják, akkor utóbbinak helyét termékeny talajon a nagyon dús fönövés és kevésbé termékenyen a legelő foglalja el. Ez a fák ártalmára nem lehet, mivel csak is akkor történik, ha amazok eléggé kifejlődtek. Hogy azonban ezen legelő a rendes erdőkben előfordulónál összehasonlíthatlanul, jobb az tagadhatlan.

2) A marha állományt illetőleg nem vagyunk csak is a fűhasználatra szorítva, hanem a fák lombzata igen dús, jó és egészséges takarmányt szolgáltat.

3) Ha a lombfanemek lenyesezt galyait kiválóan a marhák takarmányozása által értékesítjük, akkor a túlelő fák lenyesezt galyait előnyösen használhatjuk alomul. Ez által néha igen nagy szükségletet vagyunk képesek födözni, és a trágya mennyiségét lényegesen szaporítani.

4) Azon nagy előnyökön kívül, melyben az eddigiekben leirt kétfős gazdálkodás folytán részesülünk, még igen nagy jövedelmet hajtának a fák gyümölcsei.

5) A mezei fatenyésztés által nem csak több tápanyagot nyerünk, hanem sokfélesége folytán nem fordul elő oly nagy mérvben a terméketlenség, hogy e miatt valamely általános bekövetkező éhségtől kellene félnünk; mert ha a gabona veszendőbe is megy, legalább a fák szolgáltatnak gyümölcsöt, és még a legrosszabb esetben is kiségit a bajból az ezen gazdálkodás folytán megnagyobbított marha állomány.

6) A rendes erdőt fenyegető veszélyeket— melyek néha abban igen nagy pusztításokat okoznak— részint kikerüljük, részint pedig teljesen megszüntetjük. A szélvészek a szabadon tenyészett fákban kevés vagy éppen semmi kárt sem okoznak; a szű általános pusztításaitól nem kell tartanunk, sőt még a legveszedelmesebb fenyőhernyók sem szaporodtak el annyira a szabadon álló fákban, mint az erdőségek zárlatában, és végre az erdő égésektől teljesen mentve vagyunk.

7) A mezei fatenyésztés sokkal egyszerűbb és könnyebb, mint a jelenlegi erdőgazdaság, s tehát minden magánbirtokos könnyen és rendszeresen üzheti. Az erdőgazdaság jó kezelése igen bő ismeretet igényel, a miért is kevés erdő van helyesen kezelve; mivel tehát ezen üzemben a fának növelése és gondozása egyszerű, azt mindenütt igen könnyen és jól végre lehet hajtani.

8) A rendes erdőkezelésnél igen gyakran az egyes az egésznek van alárendelve, s tehát az erdő némely területeit nem használhatjuk föl kívánalom szerint; itt azonban a talaj minden egyes helyét fölhasználhatjuk a legmegfelelőbb módon; a legkisebb téren is bármelyik fanemet

tenyészthetjük, míg ellenben a rendes erdőkben az uralkodó fanem mérvadó; a mezei fatenyésztés által még azon előnyben is részesülünk, hogy sokféle fanemet és igen különböző választékú épület és szerszámfát könnyebben növelhetünk egymás mellett, mint a rendes erdőgazdaságban és végre 9) A sajátjog kellemetlen korlátja a magán erdőkben megszűnik.

Az eddigiekben az erdők használatának a leirt módoni alkalmazásáról azon föltevés mellett szoltunk, hogy ezen célra csak oly erdőrészeket választunk, melyek helyi viszonyainknál fogva leginkább alkalmasok. Valamint azonban igen sok erdő és erdő-rész van, a mely előnyösebben használható gabona, mint fatermelésre, akként van igen sok mező is, a mely még megmunkáltatási költségeit sem fedezi, mindazonáltal a mezei fatenyésztésre igen alkalmas lenne.

Igen nagy és rosz mezők, — a melyeket nem lehet rendszeren megmunkálni és trágyázni — nagyságaik által gyakran a birtokos hátrányára vannak; ezen terület fele erőteljesebb trágyázás, és felényi munkaerővel egyenlő jövedelmet hajtana az egészszszel.

A mint valamely czélszerűen választott erdőrészt mezei fatenyésztésre alakítunk át, hasonlóan alkalmazhatunk ezen célra silány mezőket is. De sőt a legjobb mezőkön

is — melyeken a gabona termeléssel soha sem akarunk fölhagyni — czélszerűnek mutatkozik sok vidék egyes részein ezen mezei fatenyésztést (t. i. a terjedelmesebb gyümölcsstenyészést) alkalmazni. Azon kár, melyből — a mezei gyümölcsfatenyészés miatt — sokan tartanak, többnyire előítéleteik eredménye, holott elég tapasztalás bizonyítja, hogy mily nagy hasznot nyújtanak a gyümölcsfák, oly vidéken, hol a gyümölcsstermés jól sikerül.

Ha tehát végre a mezei fatenyésztés által nyert előnyöket áttekintőleg összeállítjuk, a következő eredményre jutunk:

- 1) Az eddigieknél nagyobb mennyiségű gabona termeltetik.
- 2) A fák gyümölcseiből ezen kívül még élelmi szereket is nyerünk.
- 3) A marha állomány táplálékban — és legelőkön a nap heve ellen árnyékban — részesül.
- 4) Nagyobb fatermést nyerünk.
- 5) Sokkal több munkáskéz foglalkozhatik,
- 6) Az ország jólléte és nemzeti vagyona emelkedik.
- 7) A vidékek nyernek szépségükben.
- 8) Javitja az éghajlatot.

Kertész György.

T Á R S A L G Ó.

Pályázati hirdetmény.

A földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. ministerium a magasabb gyümölcs és konyhakertészeti szakképzettség terjesztése céljából, két ifjat óhajt nagyméltósága gróf Zichy Ferencz ur Pozsonyvármegye, pusztá-födemesi gyümölcs és konyhakertészetében, mely Richon főkertész vezetése alatt francia berendezés szerint mintaszerűleg kezeltetik, kertészsegédkép alkalmazva kiképeztetni.

Ezen állomások egyike kitünőbb bizonyítványok alapján már betöltetvén, a másik állomás elnyerésére nyilvános pályázat hirdettetik a következő módozatok mellett:

1.) Pályázhat a 18-ik évi életkort betöltött minden oly feddhetlen erkölcsű ifju, ki némi gyakorlati előképzettségen kívül a kertészetből valamely földmives iskolában, kertészeti intézet, vagy gazdasági tanintézetben elméleti oktatást nyert.

2.) Az alkalmazási időszak két évre, kivételesen, ha az illető kitünőbb előmenetelt tanusitana a kertészetben, három évre terjed.

3.) Köteles a segédkép alkalmazandó ifju mindazon munkát, melynek végrehajtásával a főkertész által megbizatik, mint bármely fizetett segéd vagy munkás teljesíteni, s magát a kiszabott munka és életrendhez szorosán alkalmazni?

4.) Az alkalmazandó ifju a kormány részéről ingyen ellátást és élelmezést nyered, a birtokos gróf részéről pedig a kert javára tett munka és szorgalomhoz képest aránylagos pénzbeli jutalomban részesítettik.

5.) A kellően felszerelt folyamodványok legkésőbb folyó évi

november hó 1-ig a földmivelés-, ipar, és kereskedelemügyi m. kir. ministeriumhoz nyújtandók be. *)

6.) A kiképeztetési időszakot jó sikerrel végzett ifjak gazdasági intézeti kertészi állomások esetleges betöltése alkalmával a ministerium által előnyben fognak részesítettetni, anélkül azonban, hogy az illetők alkalmazására nézve minden viszonyok között kötelezettséget vállalna.

Kelt Pesten, 1871. october 18-án.

A földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi
magy. kir. ministerium.

A pesti és kecskeméti tárlatokról.

A „Kertész-Gazda“ oct. 29-iki számából következő ismeretést vesszük át:

1) Az országos magyar gazdasági Egyesület f. hó 15—24. az orsz. magyar Gazdasszonyegylet által rendezett tárlat alkalmával Pesten a nemzeti museum helyiségeiben szőlő- és gyümölcskiállítás rendezett, mely azon körülménynél fogva, hogy ugyanazon időben az ország több vidékén tartott kiállításokkal egybeesett, gazdagnak nem mondható.

A legnagyobb alma, körte, bor és asztali szőlő gyűjtemény Kovács József uré volt Bátorkesziből, ki az állam és egyesületi arany-érmeget kapta jutalmul. Ezüst-érmeget Hajós József kir. tanácsos, Liptay Ede Nagyaluból, dr. Kielberger György Tótfalu-Tahiból, s a bronz-érmeget gróf Pejacsevich László, Kretschmár Rima-Szombatról és Vallaszky Jánosné Pestről.

*) Ezen okt. 18-án kelt rendelet 24-ikén érkezett hozzánk; a kitűzött határidőt igen rövidnek tartjuk s ugy hisszük ezuttal illető helyen, az elkésve érkező folyamodványok is tekintetbe fognak vétetni.

S z e r k.

Arany jutalmakat Kretschmár özv. Simig Istvánné, Botka Károly, dr. Málnay Ignác, Pásteiner József, Sauer Ignáczné, Zugligeti és Baár Imre kertész.

Arany oklevelet: az orsz. Gazdasági Egyesület, m.-óvári tanintézet, Liptay Ede, gróf Pejacevich László.

Ezüst oklevelet: a lovrini faiskola, Kock Izidor, Haraszty Antal.

2) A kecskeméti vidéki gazdasági egyesület f. évi szept. 24., 25. és 26. napjain tartá meg a kereskedelmi ministerium által segélyezett gyümölcs- és termény-kiállítását. A kiállítás, mindamellett, hogy a gyümölcs- és gabnatermés ez évben általában silány volt, minden várakozást felülmulva ütött ki; a kiállítók száma meghaladta a 400-at, a kiállított tárgyak pedig a ref. főiskolában három nagy termet töltöttek meg. Legkitünőbbben volt képviselve a gyümölcs, mely megszámlálhatlan válfajokban, s különösen az alma és körte remek példányokban diszelgett.

A közel s messze vidék meleg érdekeltséggel járult a kiállításához: így a debreczeni kertészegylet, mely küldöttei, névszerint Csanádi István és Kovács János tanár által képviselteté magát, száutalan válfaju gyümölcsküldeménnyel az első terem középső asztalát egészen elfoglalá; a dunavecsei ref. egyház buzgó lelkésze, Csikai Imre alapítása mellett létrejött kert is a legnemesebb alma- és körte-gyűjteményt mutatá föl; ezen kert eladásra gyönyörű csemetékkel rendelkezik, mit a venni szándékozók figyelmébe méltán ajánlhatunk; Félégyházáról Ring Sándor, Uj-Kécskéről Maravszky János plébános, Ó-Kécskéről Tar János veterán pomolog küldtek be igen szép gyümölcsöt és terményeket; Csongrád is bemutatta gyümölcse néhány válfaját, valamint Alpár is szőlőjét.

Ezen, a szakértők által is kitünőnek jelzett tárlatban odaítéltetett 63 db. arany, 22 db. kétforintos ezüst tallér, 2 ezüst érem és számos dicsérő okmány.

E tárlatból 66 válfaju almát és 43 válfaju körtét, mint a kecskeméti gyümölcészet kiváló példányait, az egylet a Maros-Vásárhelyen f. évi okt. 5-én tartandó gyümölcskiállításra, erdélyi testvéreinknek kedveskedésül már utnak indított.

Levelezés.

Kolozsvár, 1871. óct. 30.

Azon szerencsések közé tartozván, kik az e hóban tartott gyümölcskiállítások közül a m.-vásárhelyit és pestit is láthatták, bár ez utóbbi megtekintésére csak igen rövid időt fordíthattam, úgy hiszem annál kevésbé lesz érdektelen, ha e lapok olvasóit ama benyomásokról röviden értesitem, melyet e két gyümölcskiállítás reám tett, minthogy M.-Vásárhelyt Kecskemét gyümölcészete is képviselve lévén, ezen gyűjtemény (mi tagadás benne) bennünk erdélyiekben az anyahon gyümölcészetről körülbelül azon fogalmat ébreszté, melyet Nagy Sándor seregei által a Hyphasis folyó partjain széthányt óriási fegyverzetek az ott lakókban, Nagy Sándor hőseiről. — Azonban most már minden iskolás gyermek tudja, hogy Nagy Sándor hősei sem voltak legalább testileg nagyobbak a más országbelieknél, és bár Kecskemét gyűjteményeinek kitünőségéből legkissebbet is elvonni egyáltalában nincs szándékom, mióta a pesti kiállítást láttam, nyugodtan állíthatom, hogy az erdélyieknek nemcsak egyáltalában nincs okuk hátrálni a pesti előtt, sőt ellenkezőleg azt úgy mennyiség-, mint különösen az

elnevezések szabatosága tekintetében messze, igen messze meghaladták! — Igaz ugyan, hogy Magyarországon ugyanazon időben még több más helyen is voltak gyümölcskiállítások, azonban arra azt válaszolhatom, hogy ha a pesti még háromszorosan oly gazdag lett volna mennyiség tekintetében, mint a milyen volt, az erdélyi annál még akkor is gazdagabb lett volna — hanem az erdélyi kiállításnak ezen fényoldala csak másodrendű dolog volt. A m. vásárhelyi kiállítás fő fénypontját a fajok keresettsége és ennél fogva a termelők által követett bizonyos tervszerűség, de mindenek fölött a fajok helyes elnevezésére irányzott törekvés képezék, mely irány már Vályi Elek, Kiss József, Lókodi János, Hincz Dániel, gróf Haller Ferencz, Dr. Knöpfler, Hajnal József gyűjteményein mutatkozván, a kolozsvári és küküllőmegyei gazdasági egyletek gyűjteményein fokozódott és legpregnansabb kifejezést a tordai gyűjteményben talált, mert ezen gyűjteményen minden ahoz értő előtt feltünőleg meglátszott a szakavatott kéz rendező befolyása.

És itt a tordai gyűjteményt Kovács József urával összehasonlítván, bár a fajok mennyisége tekintetében mindenesetre Kovács urnak kell adnom az elsőbbséget és megjegyznem, hogy Kovács ur a két hazában, fajmennyiség dolgában, Bereczki Máté uron kívül még sokáig nem félhet versenytárstól, — más részt a fajok helyes elnevezését és a rendezés tanuságos voltát illetőleg kétségtelenül a tordai gyűjteményt illeti az elsőbbség; mert a ki méltányolni tudja azt, hogy mennyi tanuság fekszik a synonym fajoknak egymás mellé helyezett rendezésében, a törpe vagy sudár alanyon termett ugyanazon gyümölcsfaj összehasonlításában; a ki tudja, hogy gyümölcsfajaink elnevezésének jelen zilált állapotában mennyi nehézség, mennyi jártasság kívántatik ahoz, hogy egyik faj nevét a másikkal össze ne tévesszük, az kénytelen lesz megengedni, hogy a tordai gyűjtemény, még a sokkal előbbre haladott külföld előtt is nemcsak figyelmet, de bizonyosan kitüntetést érdemelt volna.

Tanuságos itt a pesti gazdasági egylet gyűjteményének összehasonlítása a kolozsvári gazdasági egylet gyűjteményével is, mert míg amazon a legfelületesebb elnevezési könyelműség lépten nyomon boszantotta még a kevésbé jártas szakembert is, sőt voltak rá esetek, hogy almafajokon körtefajok nevei és megfordítva fityegtek: az alatt a kolozsvári gazdasági egylet gyűjteményén mindenütt a legdicséretesebb törekvés látszott meg, mindenek előtt a helyes elnevezésre fektetni a súlyt. — Igaz ugyan, hogy fajmennyiség tekintetében megint csak a pestinek kell adnom az elsőséget, azonban itt még lehetetlen elhallgatnom azon benyomást, melyet a pesti gyakorolt reám, t. i. úgy látszott, mintha a pesti gazdasági egylet szándékosan a legselejtesebb, legalább legkevésbé ajánlatos külsejű példányokat kereste volna a kiállításához. Vagy tán természeti okok: időjárás, talaj mostohasága idézték elő ezt a kedvezőtlen eredményt?

Említést érdemel a pesti kiállításból még az óvári gazdasági intézet által kiállított gyűjtemény is, mely nézetem szerint, ugy a kiállított példányok választott szépségét, mint az elnevezések helyes voltát illetőleg a Kovács uré után minden esetre a második helyre volt érdemes, de tudva azt, hogy a magyaróvári intézet a legrégebb ilyenmü intézet hazánkban, és tudva azt, hogy ezen intézet csak gyümölcészeti kísérletére 10 holdnyi helyiséggel rendelkezik, úgy hiszem semmi váratlant vagy meglepőt sem nyújtott volna, ha az ő gyűjteménye különb lett volna mint Kovács uré, holott így azt még csak megsem közelítette.

A mit a pesti gazdasági egyesület gyűjteményéről elmondottam, legnagyobb részt elmondhatók a M.-Vásárhelyt kiállítva volt Tiszta László ur féle gyűjteményéről is, melyen első tekintetre meglátszott, hogy a nevezett ur a gyümölcsészetre sokat költ ugyan de nincs senkije, a ki a fajokat összehasonlitaná és meggyőződne arról: vajon a fajneve megegyezik-e ugyanazon faj leírásával? Ő ugyanis megrendeli a fajokat valamely hirneves jegyzék szerint, de ha aztán hamis fajt küldenek neki, annak kijavítását nem képes eszközölni; különben nem lehetne megérteni, miként írhatta volna a többiek közt, egy közép dió nagyságu körtére a Belle Angevine nevét, mely fajtól 2 — 3 font nagyságu példányokat nevelnek, — és melynek óriási nagyságra hajló tulajdonsága minden gyümölcsész előtt ismeretes.

Nem mulaszthatom el itt megjegyezni még, hogy mindazon fajok, melyeket én a múlt években a „Kertészgazda“ útján általános elterjesztésre oly melegen ajánlottam, ugy látszik ajánlatomat megelőzőleg, az egy Diel vajoncát kivéve, már mind a két hazában nagy népszerűségre vergődtek, és különösen a Sándor czár (Bosc kobakja) M.-Vásárhelyt oly számos és oly gyönyörű példányokban volt képviselve, hogy azt Erdélyben már teljesen meghonosultnak lehet tekintenem. Nagy népszerűségnek látszik örülni még a Batul alma Erdélyben, Arany pármain, Tongre, Clairgeau, Faszinü vajonc és Téli Esperes mind a két hazában, ugy hogy összes benyomásaimat egy pontba foglalva össze, most már határozottan állithatom, hogy a gyümölcsészet terén hazánkban mégis csak virad! mihez még csak azon hozzáadni valóm van, hogy pozsonyi kertem terméséből a napokban a többek közt igen szép Diel vajonc példányokat hozván magammal, azoknak annak idején leendő megizelésére a t. szerkesztő urat ezennel tisztelettel meghívom*).

Villási Pál.

Egyveleg.

* A kolozsvári nő egyesület tárlata novemb. 1-jén nyílik meg s tart 5-ikéig. A kiállítás végén sorshuzást rendeznek; egy jegy ára 20 kr. Fölvizjuk közönségünket mentől tömegesb látogatásra.

* Walter Lajos ideiglenes tanárt és gazdasági kezelőt, a földmiv. ministerium ugyanezen minőségben a k.-monostori tanintézethez véglegesen kinevezte. Ugyanott az erdészeti tanárává Székely Mihály neveztetett ki.

* Szüreti tudósításaink Erdély főbb bortermő vidékeiről közepes minőségű bort a tavalinál azonban sokkal jobbat jelentenek; a dértől korán leforrázott táblákban, a hegyek alján használhatatlan savanyu a termés. — A kukoriczaszedést az okt. végi esőzés megzavarta; mennyiség és minőség hasonlólag közepes.

* Gazdasági alsóbb tanintézet nyílik meg Medgyesen nov. 1-sején.

* A lovak közt Háromszéken járványos torokbaj pusztít.

* Hadd legyen nekünk is egy személyi hírünk! Gamauf Vilmos gazd. egyesületünk derék titkára, két heti szabadság idejét arra használta, hogy családot alapított s okt. 26-án érkezett haza Csáktornyáról nejevel. Áldást kívánunk frigyökre!

* Köszönettel elfogadom a nov.—decemberi rendes izlelési estélyek alkalmára, (vasárnaponként d. u. 4 órán kezdve.) Szerk.

Piaczi árak.

Kolozsvárt 1871 oct. 12-iki hetivásár árjegyzéke. Nagy vékával: Tiszta buza 2 frt 80 kr, elegybuza 2 forint 10 kr, rozs 2 frt, törökbuza 2 frt, árpa 1 frt 20 kr, zab 80 kr, pityóka 1 frt, tönköly 1 frt, csős törökbuza 80 kr, alma 1 forint 20 kr, körtve 4 frt, 100 darab káposzta, legszebb 4 frt, egy font marhahus 20 kr, egy font sertéshus 24 kr, egy font herbécshus 12 kr, egy verő malacz 2 frt, egy melyesztett kövér lud 3 forint, egy font szalonna 48 kr, egy font háj 43 kr, egy kupa hájszir 1 forint, egy hosszú öl tűzifa 23 frt, egy kurta öl 14 frt, négy darab tojás 10 kr.

Kolozsvárt 1871-ik év október hava 30-iki hetivásár árjegyzéke nagy vékával. Tisztabuza 3 frt, elegybuza 2 ft. 50 kr., törökbuza 2 ft., rozs 2 ft. 10 kr., árpa 1 ft. 10 kr., alakor 80 kr., tönköly 90 kr., zab 80 kr., fuszulyka 3 ft., pujka párja 3 ft. 60 kr., csirke 65 kr., tojás drbja 10 kr., marbahúsnak fontja 20 kr., sertéshús fontja 22 kr., herbécshús fontja 22 kr., hájszir kupája 1 ft., káposzta 100-za 4 ft., hagyma koszoruja 10 kr., murok vékája 35 kr., egy kosár petrezselyem 1 ft. 30 kr., alma vékája 1 ft. 20 kr.

Nyiltposta.

23) Uray Lőrinc urnak, Szurdokon. Előfizetési díj nem tagoknak egész évre 4 ft, a küldött 2 frtéért csak a 13-ik számon kezdve indíthatuk.

TARTALOM: Gyümölcstermelésünk szebb jövője. — Vásárhelyi vándorgyűlés, V. (a külföldi szőlőfajok hazánkban). — Beszélgetés a trágyáról, IV. — Levelek a pinceből, V. (szüret). — A mezei fatenyésztés, II. — Társalgó: Pályázat kertészegédi állomásra. — A pesti és kecskeméti tárlatokról. — Levelezés, (pesti gyümölcskiállítás). — Egyveleg. — Piaczi árak. — Nyilt posta.

Felelős szerkesztő: SZABÓ SÁMUEL.

Hirdetés.

(2) **Mlgs. ZEYK JÓZSEF ur** (1—*)

B. Bocsárdi gazdatisztjénél Bihari Sámuel urnál
eladó $\frac{3}{4}$ vértü

LINCOLN KÖS,

4 drb. kitünő finom, drb. 30 frt. — 6 drb. közepfinomságu à 20 frt. — Továbbá hasanfaju idei K ó s b á r á n y, nagyon finom 14 drb.; most elvive 20 forint, tavasszal elvive 25 forint darabja. — 9 drb. kevésbé finom, most elvive 15 forint, tavasszal elvive 20 forint darabja.

(3) (1—3)

Komlógyökér eladás.

Alulírottak ezenel közhírré teszik, hogy martius végén vagy aprilis elején saját komlókertjükből Héjasfalván 25000 drb. eschországi komlógyökér, ezere 10 forintért kapható.

Csomagolást lehető olcsón számítják és a szives megrendeléseket gyorsan végrehajtják.

Stein testvérek és Cseh,

Héjasfalván Segesvár mellett.